

M. T. B. COLLEGE, SURAT

Manuscripts Library

No. ^{Ref.}
Ser. 1199

Title: *Vakya Bheda Vada*

1199

Complete

C Vakyaabhedavade

:	:	: Title
:	: आपदेवसूनु	: Author
:	:	: Editor
:	:	: Year, Vols.
SLC :	:	: Publisher
1199 :	:	: Remarks

6/11/51

श्रीगणेशायनमः अथ कथं सर्वत्रैव प्राप्तैः केदृशेन अनेकविधाने अनेकेदृशेन एकविधाने वाक्यभेदप्रसक्तिः विधे
 रावृत्या इति चेत् सैव कथं इति विवेचनीयं नहि विधिभावनात्वेन साक्षात् संबध्यते भावनाद्वारेणातु तस्य सकलकारका
 न्वयो वाच्यः तस्याश्च विधीयमानाया इव अनुष्ठाना अपि सकलकारकान्वययोग्यत्वाविशेषात् कथं त एव अनुष्ठान
 मान भावनाद्वारेणातु तस्यापि विधेः अनेककारकान्वयानिरूपयितुं एतावत्कारकान्वितयागभावनाविषयविधि
 प्रवर्तनेति अथ शब्दबोधवेलायां विशिष्टभावनाविषयत्वेनावगतोपि विधिः प्रवर्तनात् स्वाभाव्यात् प्राप्ताप्राप्तवि
 वेके गुणेषु प्रवर्तको वाच्यः परस्परनिरपेक्षेषु प्रवर्तयन्नावर्तते इति चेत् न षट्सु प्रधानयागेषु तदंगतदंगेषु च अ
 नेकेषु प्रवर्तितं जनयतोपि प्रधानविधेरनाद्यं नैव दने केचपि गुणेषु तां जनयतो विधेरनादृत्य पपत्तेः न च प्रधानवि
 धिर्नैव प्रधानेष्वंगेषु वा प्रवर्तकः विशिष्टभावनाविधिकल्पितं विशेषणविधिभिरेव तेषु प्रवर्तितं जननादिति वाच्यं प्र
 धाननामगानां च अनुष्ठानक विध्यंतरकल्पनावश्यं भावश्रुतानां प्रधानेति विधीनामंगविधीनां च अलाघवेन अनुष्ठानकस्य
 कल्पनापपत्तेः न चैतद्विधं एकविधिप्रयोज्यत्वाभावे क्रमकल्पनानापत्तेः अथाप्यततो विशिष्टभावना न्वितप्रवर्तनागोचरे शब्दवा
 धेपिन तत्रैव विधिः पर्यवसानं यागेदृशेन गुणाविधिप्रतीतिमंतरं गुणानां यागांगसांसिद्धेः अतो यद्वागं कुर्यात् तदेतेनातिवचनव्य
 त्त्याश्रयणेनैव विधिः पर्यवसानं मिति वाच्यं ततश्चेदं वाच्यं न व्यक्तं तत्राश्रयणेन गुणांतरविधौ भवेदेव विध्यादतिरिक्तिवेत्तं न कलंजं
 क्षयोदसादिषु विध्यर्थविपर्ययं न जा बोधयितुं यत्सकलं प्रभक्ष्येदिति भक्षणान्वितविध्यनुवादवत्तद्व्यागं कुर्यादिति यागान्वितप्रवर्त
 नेत्यनुवादे लिङ्गि सति गुणस्य विधायकाभावेन विध्यनुपपत्तेः अथैतद्वेषपरिहाराय श्रौयागस्तमनेन गुणेन कुर्यादिति वचनव्यतयं
 गीकारेण गुणाविधानमुच्येत गुणांतरविधौ च ईदृशवचनव्यतयतराश्रयणाद्विध्यादतिरिक्तिवेत्तं भावनाया अपि विधेयकोटि
 निक्षेपे तस्या अनेकगुणाविशिष्टाया विध्यन्वयसंभवेन विध्यनादृतिः अथविधिभावनयोः एकप्रसयप्रतिपाद्यत्वेन विधिप्रतिपाद
 नाय तद्वदपहृष्टे लिङ्गुच्चारिते भावनाया विधेयत्वं प्रतीतिर्न तृतीयकृतया जायते वस्तुतो भावनानुवाद्येवेति चेत् आस्तामे
 वं श्री अनुवाद्या अपि भावनाया गुणाद्वयं तत्र संबधसंभवे भावनाद्वारेण च विधेरपि तत्र संबधसंभवेनैव कस्याचिरादति संभवः ॥

नचवाथपेयाधिकरणोन्तं यागस्य गुणफलाभ्यां तत्रसंबंधदेवेदापि वेरुप्य प्रसज्येत भावनायाश्च वेरुप्येण अनेक
कारकानुपसहत्वस्य तत्रैवाभियुक्ते रक्तत्वात् अनेकगुणव्ये वेरुप्यस्य अनाशक्यत्वाच्च स्यादेतत् विधिः सर्वत्र कयोश्चि
दुद्देश्यविधेययोः संबंधविधने तत्रभावनाया अप्राप्तौ तस्याः फलसंबंधविधने तस्याप्राप्तौ तद्वारक मन्ययोः कयोश्चि
तसंबंधविधने एकस्यसंबंधिनोद्देश्याप्रतिसंबंधिस्थानसहसंबंधभेदोऽवश्यंवाच्यः एकस्यघटस्य स्वयं रूपानिरूपितसं
योगभेदवत् एकसंबंधिविधेयसंसर्गिकस्यनिराकांक्षोविधिः अपरसंबंधमनारुणो नशक्रेतिकर्तु अतः कर्मेवान्वयेन विराजक
इत्ययागस्य करणत्वान्वयात् आद्योक्तवत्संबंधांतरविधानाया विध्यापत्तिः स्यादेवेति चेत् न एकस्य स्वर्गस्य घटिर्यो गेरेनेकसं
बंधविधाने विध्यापत्तिः स्यात् ननु एकपदोपात्तत्वात् षष्ठात्तावतानामपि युगपदेव विधेयत्वावगमात्संभवात् अथेकस्याने
केऽप्रतिसंबंधिभिः संबंधभेदे सप्तपिते संबंधाः शाब्दबोधवेलायां विभिन्नरूपेण बुद्धिरुक्तास्तदेव संवन्ति यदि प्रतिबंधितावच्छेदक
निरूपाणि भिन्नानि भवन्ति षष्ठां च यागानां संबंधितावच्छेदक रूपभेदात् तत्संबंधानामेक रूपेण व्यवस्थित्य संभवात् नैकविधिविधेय
त्वं अतएवाभिन्नाधिकरण्ये एकपदोपात्तयोश्चित्ररुपेण तयोः पशुयागानुवादेन विधो वाक्यभेदोक्तिः संगृह्यते षष्ठां यागानामिव चित्र
रुपेण तयोः संबंधितावच्छेदक रूपेण भावात् भिन्नपदोपात्तयोश्च ज्ञातपुत्ररुच्छेदकत्वेन यो लोकादिक वस्तुविशेषरूपेण
वाक्यभेदपरिहारः संगृह्यते इति चेत् एवं हि संबंधितावच्छेदक रूपभेदेन संबंधानां विभिन्नोपास्थितिरेव वाक्यभेदनिर्णयमेवेति
वाच्यं तथा च यत्तत्तदुपापशुना सोमेनेत्यत्रैव पशुत्वसोमत्वानां विधेयतावच्छेदकानां भेदः सर्वभ्यः कामभ्यो दर्शपूर्णमासौ
इत्यत्र दर्शपूर्णमासवयो विधेयतावच्छेदकयोर्भेदोऽप्युपपत्तिरुक्त्यातिप्रयाजानुयाजपिपत्तिद्वयत्र रोखयोर्धाज्येबाहु
तेतृचैभवत इति च प्रयाजानुयाजत्वं रौरवत्वयोर्धाज्यत्वयोश्च उद्देश्यतावच्छेदक्येति दाहक्यभेदापातः अथेतेषु वाक्य
षु विधेयता उद्देश्यतावच्छेदकत्वेन प्रातीयमानानां इष्टिवादिधर्माणां तदवच्छेदकपरिसस्य श्रुतेन कल्पितेन वा यजादिनापस्ति
तयागत्वादेवेतदवच्छेदकसुस्वीकृत्यतेन रूपेण इत्यादिपदार्थानामेव उद्देश्यत्वाधर्मीकरणान्नवाक्यभेदइति चेत् न यदि हि स
र्वभ्यः कामभ्यो दर्शपूर्णमासौ इत्यत्र कल्पितयज्यभिहितयागत्वरूपेण दर्शपूर्णमासयोर्विधेयत्वमंगीक्रियते तदा कल्पितवत्त्वा

दिपदाभिहितवत्त्वादि रूपेण अनेकेषामपि गुणानां प्राप्तकर्मानुवादेन विधेयत्वं कुतो नोच्यते तुल्यं हि यागवस्तुत्वयोरतिप्रस
क्तत्वं तत्रोच्यते एकपदोपात्तानामनेकेषां उद्देश्यत्वे विधेयत्वेन नवाक्यभेदः उद्देश्यत्वं विधेयत्वावच्छेदकयोर्भेदोपात्तयोश्च तत्रनको
पि विशेषः अनेकपदोपात्तवाक्यप्रतिरिक्तेषु उद्देश्यादाहरेण पुद्गलापात्तानेक विध्युद्देशांगीकरोरपिनवाक्यभेदः यद्वा इति वाक्ये तु इ
त्यादिपदोपात्तितानां मेकेन श्रुतेन यजिना सग्रहान्नवाक्यभेदइति क्षेत्रव्यवस्थेयासाधकोन्यायइति चेत् शृणु भावनाको
हया सर्वेषां विधेयानां उद्देश्यानां वा नार्थानां कारकधारेणान्वयो वाच्यः भावनाचैका कारणविधेयं कर्म च उद्देश्यमे
कमेवापेक्षते तत्र अनेकस्वरूपावच्छिन्नानां एकरूपावच्छिन्नानां वा अनेकेषां एकपदोपात्तानामेककारकान्वयित्वादेन कान्तिमे
ककारक आकाशयागद्विती भावना युक्तं यत्तद्द्वारेणानेकान्वयं प्राप्नोतीति ॥ ननु द्वादशाहं प्रजाकामं याजयेदिति यागोस
स्येकधा तत्प्रादाने करणतानां समुच्चयो न समुच्चि तानां करणप्रमितिष्वभिधानां देकपदोपात्तानां एकरकारकान्वयित्वमित्येमाऽप्यु
क्तं इति चेत् किं तत्सादृशस्य लक्षणाया उपरागनिमित्तविहितत्वाद्येकरूपावच्छिन्नतया अनेककर्मपि
एकरकारकान्वयेन निराकांक्षी भवतीति नियमो गीकारे प्रसया वृत्तनापत्तेः एवं यत्राग्रेयदात्रे इत्यादौ अनेकमपि पदं मुख्यं
सा सामानाधिकरण्येन एकमेवार्थं रूपं स्थापयति तत्र प्रातिपदिकं श्रुतयापि विभक्त्या प्रातिपदिकार्थभेदप्रतीत्युराधेना
भिन्नमेव कारकं प्रातिपाद्यत इति न वाक्यभेदः एवं यत्र सूर्यग्रहो यदा रात्रौ चंद्रग्रहो यदा दिवा तत्र स्नानं न कर्तव्यं इत्यादानं
न कर्तव्यं इत्यादिच्छेद स्नानदानाद्यन्यमपि पदं लक्षणया उपरागनिमित्तविहितत्वाद्येकरूपावच्छिन्नतया अनेककर्मपि
स्थापयति तत्रापि प्रातिपदिकार्थतावच्छेदकभेदप्रतीत्युराधेन पूर्ववदेकमेव कारकं अनेकविभक्तिप्रातिपाद्यमिति न वा
क्यभेदः नन्वेवं चित्रयस्त्रापि एकरकारकधारेण अनावृत्तेनैवाविधिश्चित्ररुपेण विदध्यादिति नवाक्यभेदभित्त्या चित्राप
दनामस्यात् इति चेत् न दधिमध्वि सादि प्रकृतविधेयवाक्यता यागात्मकवाक्यभेदभयेन वा प्रकृतयागीयधानां
स्त्रीत्वेन अनूद्य चित्रवविधिः प्रकृतयागस्य फलसंबंधविधिश्चेति अनेकसंबंधविधिनिमित्तवाक्यभेदभयेन
वानामुधेयवत्संभवात् यत्र तु भिन्नरूपावच्छिन्नानां भिन्नपदोपात्तानां विधेयत्वमुद्देश्यत्वं वा प्रसज्यते तत्र तदुत्तरावस्थ
तिप्रातिपादितानां कारकाणां भेदावश्यतावात् भावनायास्तत्वावदन्वयप्रयोजनवाक्योपायानां यत्रागोचरे

मीमांसा वाक्यभेद प्रसज्यत इति भवति वाक्यभेदः यथा हि सकृदुक्तो यागः कर्मत्वान्वयेन निराकाङ्क्षः करणत्वान्वयं नामाहुनोपेक्षते एवं सकृदुक्तभाव
नोद्देशेन विधेयेन चकारवाक्येन निराकाङ्क्षासती विधेयांतरमुद्देश्यांतरमनाहुनानापेक्षते इत्यनुभवसिद्धमेतत् नन्वेव
यावज्जीवादि विधौ जीवनादि निमित्तस्य सर्वशक्त्यधिकारणाद्युक्तं न्यायेन पापक्षयादि फलस्य चोद्देश्यत्वान्नयोरन्यान्यमिति
भवादि न रूपवाक्ये न वादि न पदोपात्तत्वाच्चेवाक्यभेदपत्तिः अथोच्यते द्वयोः फलयोर्निमित्तयोर्वा उद्देश्यत्वमेवेदवतदा
पत्तिः एकेन फलेन निमित्तेन वा निराकाङ्क्षः परानन्वयात् निमित्तफलयोरन्वयवशेन तु न तदापत्तिः निमित्तान्वयस्य
मुद्रुतस्यावश्यकत्वं व्यताबोधस्य फलाकाङ्क्षापोषकत्वेन तदनुद्देशकत्वादिति तर्हि विद्वद्वाक्यस्य यागानुवादेन द्रव्यदे
वता विधौ वाक्यभेदापादनोपपद्यते द्वयोर्द्रव्ययोर्देवतयोर्वा विधौ स्यात्तदापत्तिः ननु द्रव्यदेवतयोर्विधौ देवतान्वयसम
ुद्रुतस्य यागकर्तव्यताबोधस्य ह्याज्यद्रव्याणां कक्षापोषकत्वेन तदनुद्देशकत्वादिति मैव यावज्जीववाक्ये हि निमित्तफला
नुरक्तप्रयोगविधानादाजस्य वाक्यकर्तृफलानुरक्तप्रयोगविधानादिवसंभवात् वाक्यमिदं परिहारः यदाग्नेयादि वाक्यस्य तु अप्रयोगवि
धिर्ज्ञातत्राश्रयतयोर्द्रव्यदेवतयोः कर्त्रादिवत्प्रयोगानुबन्धिवीतप्राप्तध्वन्यानुवादेन एकगुणविधायनिराकाङ्क्षाविधिनाऽनाहुते
न तन्परगुणाविधिः संभवतीत्युभयाविधौ स्यादेव वाक्यभेदः यदा यावज्जीववाक्ये श्रुतं तौ निमित्तसंबन्धमात्रं बोध्यते तत्संबन्धावगातावश्य
कर्तव्यताऽन्यथानुपपत्त्या पापक्षयहेतुताबोधकत्वात्तरं कल्प्यते विशिष्टविधौ विशेषणविधिवत् अतः श्रूयमाणविधेरुद्देश्यद्रव्यसंबन्ध
व्यापाराभावात् न वाक्यभेदः यदा आग्नेयादि वाक्ये तु द्रव्यदेवतयोरन्यतरस्यैव विधेयेत्वेन विनिगमकं संयुपितस्मिन्नेकविधिनाऽपर
विध्याक्षेपः शक्यः न हि नैमित्तिकस्यैव पापक्षयहेतु कर्तव्यकृतद्रव्यदेवतयोः एकस्यापरेणाविनाभावास्ति वस्तुतस्तु द्रव्यदेव
तयोः क्रियान्वयित्वाश्रयक्रियायां तयोरेकसंबन्धविधायनिराकाङ्क्षाविधिनाऽनाहुतेन नापरसंबन्धविधात् शक्यत इति सव
तितद्विधौ आहृतिर्विधेः तथायादि निमित्तफलयोः क्रियान्वयः स्यात्प्राप्तक्रियायां तदुभयसंबन्धविधौ भवेद्विध्याहृतिः नच
वमस्ति विध्यर्थेभूतकर्तव्यतानिरूपितव्याप्यत्वमकं निमित्तताश्रयस्य जीवनादेरादृशव्याप्यताद्वारेण विध्यर्थान्वयात् निमित्तप्र
माणतया प्राप्तिरिति सप्तम्यादिना विधिसहोच्चारितेन च प्रकृत्यर्थोद्देशकालिकसामानाधिकरण्येन कर्तव्यता व्याप्यत्वबोधयता
समभिव्याहृतकर्मणः आवश्यकत्वमापद्यते इत्यनुभववद्वाक्यमत्र सद्रव्यानां ततश्च निमित्तावच्छिन्नस्य विधौ विध्यर्थोद्देश्यो क्रियाफ
लसंबन्ध एव विध्यइति जीवनपुत्रजन्मादौ निमित्तनैमित्तिकविध्यति वाक्येनेकपि वाक्यभेदः भवति च प्राप्तकर्मानुवादेन अनेकगुण

विधिले तत्र निमित्तवत्कस्यापि विध्यनवच्छेदकत्वेन अनेक विध्यवच्छेदसंभवात् भवतु विध्यवृत्तिलक्षणे वाक्यभेदः कथं तु एते दोषभयादिशि
हकर्मविध्याश्रयणं यतो नैकपदेषु मत्वर्थलक्षणाश्रयणेन विशिष्टकर्मविधानं श्रूयमाणवाक्ये समाश्रिततत् अन्यथानुपपत्त्या प्रतिगुणाविशेष
णविधीनां अनेकेषां कल्पनादूरमेकस्य पदस्य आहृतिकल्पनमिति अथोच्यते विशिष्टविधित्वेन पर्यवसिता कृता वाक्यात् प्रामाणिक
तया अवधारिताया विशिष्टकर्तव्यताया अनुपपत्त्या कल्पितानां विशेषणविधीनां संभवति प्रामाणिकत्वं सकृदा स्नातस्य तु विधिप्रसयस्य
वाक्यार्थपर्यवसानात् प्रागाहृतिः कल्पना निष्प्रमाणतया न प्रमाणकोटौ निविशत इति मैव विश्वजिताय ज्ञातस्त्वेणावद्युतीसादौ
अपर्यवसितकृतार्थापत्त्या कल्पमानस्वर्गकामपदमिवादिपदवत् यात अग्ने अया शयसादीनामनेकेषां मेकस्य शेषान्वयादृणा श्रवणान्य
थानुपपत्त्या तदुर्वर्षिष्ठत्यादः कल्पमानाहृतिवच्चोद्देशेन विध्यर्हानेकश्रवणान्यथानुपपत्त्या कल्पमानाया विध्याद्याहृतेः प्रमाणकाहृतिरिति
पसंभवात् शक्यते च अनेकवाक्यपूरणाय तदुरित्यादिशेषद्रव्येनैकगुणविधानाय तत्रेण विधिराश्रयत इति वक्तुं एव च असकृदुक्त्य
माणस्य तनुरित्यादेर्मत्रवदसकृदुच्चार्यमाणस्य विधिप्रसयस्य ब्राह्मणात्वाच्चक्यते वेदांतर्भावेऽपि वक्तुं ननु तदभिमतविशेषणवि
धीनां आम्नातेषु विभागस्यादितिन्यायेन रुहादिवत्तेषु मंत्रब्राह्मणान्यतरत्वनिरुक्तो सत्यो वेदत्वनिर्णयवश्यंभावात् मंत्रब्राह्म
णयोर्वेदानामध्यमिति शास्त्रेण पारायणविध्यालान्वनेन च वेदतत्त्वस्य तदन्यतरत्वव्याप्यत्वावगतिरिति मैव युक्तं तावद्विश्वजिदि
ध्यादेस्वर्गकामादिपदकल्पनं विश्वजिनायागेनैव भावयेदिति श्रुतवाक्यप्रमितार्थस्य तेनाविनागसतरासंभवात् युक्तं तनुरि
त्यादिराहृतिकल्पनं विभज्यमानसाकाङ्क्षाभावनाभिन्नवाक्यतया निर्णीतार्थानां कयापिकल्पनयापि एकवाक्यतामिति वा
हता यात अग्ने अया शयसादीनां आम्नातस्यान्यथानुपपद्यमानस्य तत्र दृढहृत्वात् यत्र तापाततो भिन्नवाक्यतनिर्णयेऽपि स्वा
र्थविवक्षा पूर्वकलाक्षयिकार्थस्वीकरणेनैव वाक्यता कल्पयितुं शक्यते तत्रेवानुपपत्त्यापि आहृतिकल्पनं यथा धर्मं तर्वेदिमिना
सर्ववर्हिर्वेदीति यदा आग्नेयादि वाक्ये स्फुल्लं विभज्यमानसाकाङ्क्षतया एके वाक्यतयेव प्रतीयमानानां स्वार्थविवक्षामंतरेणा विशि
ष्टविषयतया संभवदेकवाक्यत्वानाचपदनाभिन्नवाक्यत्वापादक विध्याहृतिकल्पनं न केवलमर्थपत्यनुद्देश्यप्रामाणिकप्रस
त एकवाक्यतागोचरप्रसङ्गाबाधितमपि नच प्रामाणिकार्थस्वीकार भाविने गोचरस्य परिहाराय प्रथममीदृशा प्रामाणिकार्थस्वी
करणमुचितमिति स्पष्टमाकर एव रथकाराधिकरणादा तत्रांतरं च ततश्च कल्पमानाहृतेः प्रमाणकोटौ निविशत संभव एव दूषकता
वीडमुक्तवाक्यभेदस्य नच विशिष्टकर्म विध्यनाश्रयणपि देवता विशिष्टद्रव्यविध्याश्रयणेन शक्यमेकवाक्यतमुपपादयितुं एकवागान्व

यात् प्राक् द्रव्यदेवतयोः संबन्धासिद्धौ विशिष्टबुध्यसंभवादिसुष्याकुरवोक्तमुपपादितं च भाट्टालं करो वेचित् तासुर्यभेदोपि वा
 क्यभेदकत्वेन व्यवक्रियते यथा जितिलयवावाज्जुयादिसुस्यपयसाजुहोती सतः यथा विधित्वाश्रयेण यथा वा रुपाधिकरण
 पूर्वपक्षन्यायेन अरुणयेत्यस्य वाक्यात् यथा गतस्य सतः प्रकृतकृतविध्यैकवाक्यत्वाश्रयेण तत्र विध्यादृतेरनापत्तेः तत्राद्यवा
 क्यतासुर्योत्तरकल्पना गौरवं दोषनिवृत्तं द्वितीये तु प्रतीयमानतासुर्यैकवाक्येऽपि कुचिद्विशिष्टविधिगौरवस्य वाक्यभेदत्वे
 क्तिलुपेक्षत्वे साम्या उपचारमात्रं श्रुतवाक्ये वाक्याभेदानापादकत्वात् अकारिथमनन्तेन वाक्यभेदप्रपञ्चं सुखबोधा
 यसाधूनां तेन तुष्यत्वधोक्षजः इति श्रीमहापदेवस्तु विरचितो वाक्यभेदवादः श्रीशिवाजितोस्तु

एकान्तगोः ॥ गौरीचरणपंकजमिति मयूरव्यंसकसमासो वा उपमितः समासः मयूरव्यंसकसमासस्तु गौरीच
 रणाविवपंकजमिति रीत्या उपमितिसमासस्तु गौरीचरणोपपंकजमिवेति रीत्या प्राप्तिस्तथोः परंतु मयूरव्यंसकसमासो न भव
 ति कुतः मयूरव्यंसकसमासेन उत्तरपदार्थप्राधान्यात् तत्र दुःखनिवारणसामर्थ्यं नास्ति परश्चोपमितसमासो न भव
 ति कुतः उपमितव्याघ्रादिभिः सामान्याश्रयेण इति तदप्रयोग एव उपमितसमासानुसारात् तर्हि त्रिकिकर्तव्यं मयूरव्यंसक
 समास एव कर्तव्यः तस्मिन् कृते सति प्राधान्यं यद्यपि उत्तरपदस्य तत्र दुःखनिवारणो नास्ति सामर्थ्यं तथापि पंकज उपमानं
 उपमेयस्य चरणस्य आत्मतापत्तिमपेक्षते इति हेतोः परिणामालंकारः परिणामः क्रियार्थश्चेद्विषयी विषयात्मना
 प्रसङ्गेन दृग्भूतवीक्षते मदिरेक्षणा विषयी उपमानं विषय उपमेयः अमरीमुरवरीकृतत्वं पंकजत्वेनैव प्रसिद्धं न तु च
 रणागतत्वेन प्रसिद्धं उपमितसमासे पूर्वपदस्य चरणस्य विशेषणानुगुण्यं नायाति अत्र सामान्यप्रयोगात् ५ परि
 णामालंकारः अन्यथा दूरित दूरीकरणसंभवादिति दिक् ॥ १ अमरीक बरीभारत्रमरीमुरवरीकृतं दूरीकरो
 ति दूरितं गौरीचरणपंकजं

